

Verwondering

Niet zo heel lang geleden werd ik in staat gesteld 2 dagen lang kinderen te observeren variërend in leeftijd van 0 tot 4 jaar. Dit vond plaats binnen de muren van een kinderdagverblijf.

Al die avontuurlijke gezichtjes, verbaasd over al wat er om hen heen plaatsvond, en gefascineerd door het spel van licht, beweging en geluid wat soms als donderslagen bij heldere hemel, hun prille geestjes leek te overdonderen. Al observerend, steeg mijn welbehagen zienderogen en ik liet mij onoverkomelijk meevoeren in hun belevingswereld.

De intieme en persoonlijke bevindingen, geboren uit onwetende verwondering, oogden zeer puur en onschuldig.

Zo experimenteerde één jongetje er lustig op los, door de klankkast die het menselijke hoofd kan zijn, af te sluiten middels het plaatsen van zijn handen op beide oren, waarna zijn galmende stemgeluid het werk deed in het binnenste van zijn hoofd. Zijn onderzoek breidde hij uit door z'n handen af en toe van de oorschelpen te verwijderen, om zo het verschil in toonhoogte en volume duidelijker te kunnen onderscheiden.

Een op haar rug liggende baby van plusminus 4 maanden, beschermd tegen de zon middels de overkapping van de kinderwagen waar zij in lag, was volop begaan met het bestuderen van haar eigen handen en armen.

Het is immers bekend dat pasgeborenen geen benul hebben van de verbinding die hun armpjes maken, met hun snelgroeïende brein. In de eerste maanden zijn dit slechts wapperende tentakels die geen enkele functie lijken te hebben.

Voorzichtig plaatste ze haar vingertopjes tegen elkaar en leek zichtbaar content met de controle die zij over deze wurmpjes bleek te kunnen uitoefenen. Buiten op de speelplaats, leken sommigen van hen al meer sociale vaardigheden te vertonen, dan ik in mijn hele leven vergaren zal. Met alle liefde van de wereld deelden zij hun speeltjes, leken ze verwickeld in zeer diepgaande gesprekken en gaven ze elkaar een aai over de bol, wanneer het verdriet getroost diende te worden. Uiteraard liepen er ook een aantal vlegels rond, die continue verwickeld waren in confrontaties met anderen, wiens aanwezigheid op het speelpad wat zij hadden uitgestippeld, niet op prijs werd gesteld. De eerste signalen van een oprukkende volwassenheid. Ook het getouwtrek met schepjes, emmertjes, tractoren en voetballen, vertoonde de eerste spijtige trekjes van een adolescent *mijn* en *dijn* beginsel.

Mijn eigen verwondering in dezen, liet mij niet onberoerd. Het deed mij realiseren, niet voor het eerst overigens, dat er ontzettend veel schoonheid schuil gaat achter 'De Verwondering', ofwel is ze in veel gevallen de aanstichtster van *mijn* schoonheidsbeleving.

Gek genoeg verwonder ik mij ook geregeld over de bijkans afwezige verwondering in onze volwassen samenleving. Een enkele lyrisch wordende artiest daargelaten. Zij trachten ons dit verschijnsel nog wel eens aan het verstand te peuteren, maar veelal voelt men enige schaamte, wanneer men ongegeneerd zijn of haar verbazing met een ander delen wil. Waarna men op ingetogen wijze deze beleving inslikt. Jammer toch, want het delen hierin, ervaar ik nochtans als zeer prettig en onschuldig.

Bang als de volwassene is, voor gek verklaard te worden. Men zal ook de dwaasheid enige ruimte moeten bieden, wil men onbevangen het verbazingwekkende schoons welke onze percepties waarnemen, aanbieden aan hen in wiens perceptie dit schoons over het hoofd wordt gezien. Maar over de dwaasheid later meer.

Ook ik waak ervoor, wanneer ik bijvoorbeeld op een metrostation op een bankje zit te wachten, dat ik mijn wildvreemde buurman niet lastigval met een verhaal over de pracht van de vorm van één der kauwgomvlekjes op het perrondeel tussen ons. Ook zal ik hem of haar niet gauw aanspreken over de ingenieuze vliegcapaciteiten van de zweefvlieg boven de vuilnisbak naast het bankje waar wij op zitten. Toch verbaas ik mij hier wel degelijk over.

Laat ik eerlijk zijn, ik vind het werkelijk overrompelend hoe deze wezentjes, klein als ze zijn, stil kunnen hangen om vervolgens met een ongekende snelheid naar een andere positie vliegen, alwaar zij prompt tot stilstand komen en wederom als een hardnekkige dode pixel in een TFT-monitor, op één en dezelfde kubieke millimeter hun fragiele lichaampjes in balans weten te houden. Het is dat onze ogen in staat zijn de beweging in hun vleugels te detecteren, waardoor wij deze vlieg en z'n aangeboren beheersing van de natuurwetten, nog enigszins kunnen vatten, maar dat doet niets af aan de genialiteit van deze micro-constructie.

En zo zou ik duizenden papieren kunnen vullen met voorbeelden uit mijn arsenaal waarin minstens evenzoveel vormen van verwondering zijn opgeslagen. Niet dat ik mij hiervoor schaam, want op papier is deze schaamte heel wat minder dominant, maar het zou een eindeloos onsamenhangende opeenstapeling van modellen worden, en dat is niet waar ik mij in deze context op richt.

Liever zou ik zien hoe wij allen de dwaasheid van de verwondering zouden omarmen, gelijk de onbevangen kinderen van het kinderdagverblijf.

Maar pas op! valse verwondering ligt op de loer, daar men zich tevens kan verbazen over andermans zogenaamde onprettige gedrag, waaruit een eenvoudige irritatie kan voortvloeien. Irritatie en ergernis hebben niets van doen met hetgeen ik hier tracht te beschrijven.

Ikzelf erger mij dan ook niet aan mijn gebrekkig verwonderde medemens. Jammer vind ik het wel. Het is eerder dat ik eenieder deze eigenschap gun en het daarom spijtig vind dat dit geenszins een rol lijkt te spelen in ons dagelijkse bestaan. Althans, openlijke verwondering, want ik kan mij haar interne afwezigheid hiervan, nauwelijks voorstellen.

Verwondering is universeel. Zo wij ons kunnen verbazen over ons eigen bestaan, zo kunnen wij ons immers ook verbazen over ieder willekeurig bestaan. Van stofvlok tot zonneschijn en van kunstwerk tot wetenschappelijke bevinding. Al wat is, is onze verwondering waard. Al is de mystiek veelal opgeheven door onze eigen inzichten, maar nogmaals, dit zou geen invloed moeten hebben op onze perceptie aangaande het wonderbaarlijke bestaan der dingen.

Ik begrijp zo onderhand ook wel dat één appel plus één appel, twee appels maakt. Maar een appel an sich, en ons gebruik hiervan, blijft een frappant gegeven. Iedere willekeurige vorm, geluid, geur, smaak en ieder andere (indirect) waarneembare aanwezigheid plus de eventuele achterliggende zichzelf genererende processen. Er is werkelijk niets waar men zich niet over zou kunnen verbazen. Doet men dit bij alles wat men waarneemt, wordt men al gauw overspoeld en is er een kans dat het hoofd ervan overloopt, maar zo nu en dan een ontvankelijk moment, kan mijns inziens geen kwaad.

Nog leuker wordt het wanneer hier enige gedachte-experimenten uit voortkomen.

Zo beluisterde ik ooit een gesprek aan een terrastafeltje van een Rotterdamse kroeg, waarin de hevig smalende gesprekspartners, zich verwonderden over één van de vele exotische gifkickers. In dezen, een kikker met giftige huid en hoe triest het voor zo'n beestje moet zijn, dat alles wat het aanraakt, tot sterven gedoemd is. Zo ook een potentiële liefdeskandidaat, wat in werkelijkheid uiteraard niet het geval is, maar het leverde een vermakelijk gesprek op, waarbij met veel plezier tot in het onmogelijke werd doorgeassocieerd. Iedereen aan het tafeltje liet zijn of haar gedachten de vrije loop, en ik durf te veronderstellen dat eenieder, welke sluimerende zorgen er ook in hun hoofden mochten afspeelen, zich erg behaaglijk voelde. Al was het maar voor even.

Als verwondering al enig nut dient, dan toch zeker ons welbehagen. Veel is het misschien niet, maar ik troost mij met de gedachte dat in onze westerse samenleving minstens 80% van hetgeen wij ondervinden, ontwikkelen en ondernemen geen enkel nut dient, behalve ons welbehagen. Geen marginale zingeving, mij dunkt. En in dit specifieke kroeggeval, waren er bijkans geen egoïstische motieven in het spel, daar men elkanders welbevinden stimuleerde. Men leek gebaad bij deze wederzijdse participatie. Voor even schoven zij al hun volwassen pretenties terzijde en namen zij genoegen met de verwondering die hen beroerde. Inclusief de flauwekul die hieruit voortvloeyde. De gedeelde lichtzinnigheid maakte hun verwondering compleet.

Wanneer men een zekere verbazing deelt met anderen, kunnen er aanzienlijk veel gedachten ontspruiten aan de geesten die hierbij betrokken zijn. Na de verwondering, komt de beschouwing en hierin schuilen enkele volstrekt vreedzame en constructieve processen. Het voegt iets toe aan de sociale interactie, het stimuleert creatieve denkprocessen, het smelt percepties samen, feiten worden fictie en fictie wordt onbevungen vermaak. Het doet pretenties verbleken en het scheidt bovenal een onvoorwaardelijke gelijkwaardigheid. Uiteraard, het zal grotendeels onzinnige conclusies opwerpen, welke de realiteit een andere kleur zullen geven, maar zoals gezegd, ons welbehagen staat hierin voorop.

Zo hebben een dierbare vriend en ik, ons in het recente verleden beziggehouden met de idee: 'Alles is tafel!' Wat als men de werkelijkheid niet al te serieus neemt, een oneindige stroom van tafeltoepassingen voor bekende voorwerpen tot gevolg heeft. Een tafel was in dit geval, een voorwerp waarop men dingen leggen en zetten kan, waardoor wij ieder willekeurig object een tafelfunctie toedichtte. Dit alles voortkomende uit onze verwondering over het moederobject 'tafel' en ons gebruik hiervan.

Ook hebben wij ons verwonderd over het principe 'glas'. Want waarom wordt alles wat wij doorgaans beker noemen, glas genoemd wanneer het van glas gemaakt is. Een beker wordt, als ie van keramiek gemaakt is, toch ook geen 'keramiek' genoemd. Of 'een hout', als ie van hout gemaakt is, of 'een plastic' als ie van plastic gemaakt is. En is niet alles waarbij het middelpunt zich lager bevindt dan de omsluitende rand, wat impliceert dat dit een vloeistof bijeen kan houden, 'een beker'?

Enfin, alledaagse voorwerpen en objecten als onderwerp voor onbenullig denkplezier, waaraan de verwondering ten grondslag ligt. Niet alles behoeft een zingeving die verder gaat dan een tijdelijk welbevinden. Kinderlijke verwondering trekt zich hier immers ook niets van aan. Kinderlijke verwondering trekt zich sowieso niets aan.

Geen hoogmoed, geen tijd en geen eindigheid. Wat kun je als volwassene toch weemoedig terugkijken op de vergane kinderjaren. Ik althans, al is het maar vanwege de hiertoe behorende naïeve geestesvrijheid.

Verwondering lijkt dan ook geen primaire functie te hebben, maar kan desondanks de aanzet zijn voor schoonheidsbeleving, beschouwing, dwaasheid en welbehagen. Als ware ze het lucifertje wat de wolkenkrabber kan doen vallen. De oorzaak van vele gevolgen zo je wilt. Spijtig dat wij volwassenen veinzen deze verwondering niet meer nodig te hebben, omdat we zo onderhand denken te weten van de hoed & de rand, en het verbazen liever overlaten aan onze minderjarige nazaten. Maar onze ontvankelijke jongelingen zijn zich geenszins bewust van hetgeen ze ermee kunnen aanvangen. Hun verwondering is puur, weliswaar door een gebrek aan context, maar daarom is ze ook zo puur. Iets aanvangen met verwondering, kunnen volwassenen beter, maar we weigeren hardnekkig hier iets mee te doen. Dit wil niet zeggen dat ik graag zou zien, hoe wij op zoek gaan naar het kind in onszelf, want van dit soort nonsens zullen we echt niet wijzer worden. Men hoeft geen kind te zijn om als een kind te ervaren.

Daarnaast dient de door mij aangehaalde kinderlijke verwondering slechts als voorbeeld.

Zie hier de crux in onze volwassen aannames, want dit zou betekenen dat we kunnen leren van onze peuters en kleuters, maar daarvoor kijken wij te laatdunkend naar hen.

Ik niet, want ik vind hen veelal de zuiverste exponent van onze soort. Hoe ouder wij worden, hoe onzuiverder. We hebben de onvermengde verwondering in de kiem gesmoord, maar met een beetje inlevingsvermogen kunnen we behoorlijk ver komen.

Met af en toe een schuin oog op onze minimensen gericht, opdat we weer vatten zullen, hoe het ook al weer moet.